

Farsta 12 juni 2020

Mottagare
Socialdepartementet
S2020/00202/SOF

Vår referens: eugenia.rudenberg@dhr.se

Remissyttrande avseende Översyn av yrket personlig assistent – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor SOU 2020:01

DHR är en idéburen demokratisk organisation för och av personer med nedsatt rörelseförmåga. Genom att skapa opinion och påverka de politiska besluten arbetar vi för ett öppet Sverige, där personer med nedsatt rörelseförmåga inte blir utestängda. En av utgångspunkterna i vårt arbete är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det är utifrån detta perspektiv vi framför våra synpunkter på utredningen.

Inledning

DHR tillstyrker utredningens förslag i sin helhet och väljer att kommentera enbart specifika frågor nedan.

Yrkesstatus och det negativa debattklimatet

Yrkesstatus är av betydelse när människor gör sitt yrkesval. Personliga assistenters yrkesstatus menar vi påverkas negativt av de senaste årens debattklimat, som inneburit att den personliga assistansen i sig framställts på ett negativt sätt. Istället menar vi att debatten bör handla om stärkta mänskliga rättigheter och människovärde i betydligt större utsträckning än vad som förs fram idag.

Vidare är assistenter väl medvetna om att assistansanvändare förlorar assistanstimmar i allt större utsträckning, och därmed inte kan leva som andra. Det innebär i sin tur att assistenten under sin arbetstid många gånger inte kan stötta assistansanvändaren på ett sätt som tillgodoser dennes behov fullt ut. Detta menar vi skapar en känsla av otillräcklighet hos den personliga assistenten och som påverkar yrkesvalet på ett negativt sätt. Vi tror heller inte på en förbättring av detta

förrän själva insatsen personlig assistans förändras till det bättre genom lagstiftning.

God kompetensutveckling och rimlig löneutveckling

I förlängningen handlar den personliga assistansen om ett yrke som möjliggör för personer med funktionsnedsättning att leva som andra och för den personliga assistenten att trivas med sitt yrke och känna att denne gör något meningsfullt. Men detta förutsätter god kompetensutveckling och rimlig löneutveckling, vilket vi menar är en förutsättning för att assistenter ska trivs och arbeta kvar inom yrket över tid. Detta bidrar i sin tur till att assistansen som ges blir en mer hållbar och effektiv insats.

Frågan knyter an till nivån på assistansersättningen och som har betydelse för de personliga assistenternas villkor. Detta, då anordnarnas kostnader nästan enbart avser personalkostnader samt lönekostnader. Vi vill se ett slut på urholkandet av assistansersättningen, som sedan flera år tillbaka räknas upp med mindre än kollektivavtalade löneökningar. Vi menar att en sund löneutveckling är en förutsättning för långsiktighet och hållbarhet inom yrket och är en förutsättning för att kunna bibehålla kompetensen. En orimligt låg lön riskerar annars istället att urholka professionaliteten på grund av stor personalomsättning. Av den anledningen blir nivån på assistansersättningen i sig en viktig kvalitetsfråga.

Förbättring av arbetsvillkoren

Därutöver anser vi att arbetsvillkoren behöver förbättras och hit hör assistenternas arbetstid. Det blir allt vanligare att Försäkringskassan och kommunerna inte räknar tiden mellan olika assistansinsatser som assistanstid, trots att assistenten ofta behöver stå till förfogande för exempelvis toalettbesök eller andra aktiviteter i hemmet som inte alltid kan schemaläggas. Att all tid inte räknas som assistanstid innebär att assistenten förväntas jobba flera korta pass under dagen eller acceptera att hen inte får betalt hela den tid hen finns på plats hos den assistansberättigade. Vi anser att all tid, inklusive förfogandetid, borde räknas som vanlig arbetstid.

8.2.2 Ställ krav på kollektivavtalsliknande villkor för att betala ut assistansersättningen

Utredningen har haft till uppdrag att göra en översyn av yrket personlig assistans, där man har tittat på bland annat arbetsvillkoren och arbetsmiljön för personliga assistenter. DHR anser att det är mycket positivt att dessa frågor ses över och att

2

förslag på åtgärder som förbättrar arbetsförhållanden för personliga assistenter förs fram. Därför ställer sig DHR positiva till förslaget om att ställa krav på kollektivavtalsliknande förhållanden för att få anordna personlig assistans.

Goda villkor för alla parter är en förutsättning för att den personliga assistansen ska fungera så bra som möjligt. Kollektivavtalsliknande villkor tror vi även kan bidra till en minskning av den höga personalomsättning bland personliga assistenter som vi ser idag. Den höga personalomsättningen menar vi bidrar till instabilitet i vardagen och ibland även merarbete för assistansanvändarna.

8.3.2 Ge privata arbetsgivarna ansvar för assistenters sjuklönekostnader

Utredningen föreslår att assistenternas arbetsgivare ska ansvarar för sin personals sjuklönekostnader vilket ska innebära starkare ekonomiska incitament att förebygga sjukdom och arbetsskador för sina anställda. Detta ska dock inte gälla assistansanvändare som anställer sina egna assistenter.

DHR tillstyrker förslaget, men menar att det krävs en högre årlig uppräknings av den statliga assistanssättningen för att förslaget ska kunna förverkligas. Arbetsgivarna måste även få rätt stöd för att kunna ansvara för sin personal på bästa sätt.

8.4.1 Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram ett nationellt utbildnings-och kunskapsmaterial

DHR tillstyrker förslaget att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att ta fram och förvalta ett nationellt digitalt utbildnings-och kunskapsmaterial om personlig assistans. Vi anser det dock vara helt avgörande att detta material tas fram i samråd med organisationer som företräder assistansberättigade samt kooperativa assistansanordnare och de arbetsgivarorganisationer som företräder assistansanordnare.

Det är även viktigt att materialet är av god kvalitet och det ska vara enkelt att tillhandahålla för alla anordnare. Att det är den enskilde som styr innehållet i sin insats och att användarperspektivet är i fokus anser vi måste vara det mest centrala i ett sådant utbildnings-och kunskapsmaterial.

Därutöver finns idag bra material som redan har utvecklats av assistansanordnare och intresseorganisationer, och som baseras på användarnas perspektiv. Detta skapades i brist på material från Socialstyrelsen, och som ett sätt att skapa professionalitet inom yrket. Vi menar att Socialstyrelsen borde kunna ta stöd av

detta redan framtagna material i arbetet med att utveckla sitt utbildnings- och kunskapsmaterial.

Slutligen kan vi tycka att det är märkligt att ett sådant material inte redan finns idag då den personliga assistansen har funnits i över 20 år. Detta, och mycket annat visar på att den personliga assistansen som yrke inte har prioriterats i tillräcklig utsträckning.

8.4.3 Tillsyn och kunskapsstöd för att tydliggöra vad som gäller när assistenter utför egenvård och vård på delegation

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd om egenvård och hälso-och sjukvård på delegation inom personlig assistans. Just nu pågår den statliga utredningen Stärkt rätt till personlig assistans för stöd vid egenvård, vid tillsyn samt för barn (Dir.2020:3) och DHR vill därför avvakta förslagen från denna utredning.

Beslut om detta yttrande har tagits av förbundsordförande Rasmus Isaksson. Yttrandet har beretts av ombudsman Eugenia Rudenberg och i den slutliga beredningen har även förbundssekreterare Ken Gammelgård medverkat.

DHR – Delaktighet Handlingskraft Rörelsefrihet

Vänliga hälsningar

Rasmus Isaksson

förbundsordförande

Vänliga hälsningar

Eugenia Rudenberg

jurist/ombudsman